

PROBLEM NIEODMIENNOŚCI NAZW WŁASNYCH W GRUPACH NOMINALNYCH

Zagadnienie poruszane w niniejszym artykule dotyczy grup nominalnych, w których w charakterze określnika występuje imię własne. Będą to więc grupy nominalne, które symbolami ujmemy w następujący wzór: $N_1 + N_2$, przy czym $N_1 = N_{ap}$ (nomen appellativum), $N_2 = N_{pr}$ (nomen proprium). Idzie zatem o określenie, które w zdaniu pełni funkcję przydawki rzeczownej indywidualizującej — wyodrębniającej. Z. Klemensiewicz tak ją definiuje¹ (według Krasnowolskiego jest to przydawka określająca²): „Przydawka wyodrębniająca odpowiada na pytanie *który?*, określa właściwość identyfikującą przedmiot podstawy, tzn. taką, która przyznana danemu jednemu przedmiotowi, jako tylko i właśnie jemu przysługująca, pozwala go jednocześnie wśród wielu podobnych przedmiotów określić, wyróżnić, wybrać; dzieje się to: (...) przez nazwanie go nazwą własną, np. *ksiądz Robak, miasto Ateny, tygodnik „Nowa Kultura”, poemat „Nad głębiami”*. Ten rodzaj nazwiemy przydawką wyodrębniającą indywidualizującą. Ze względu na formę jest to najczęściej przydawka rzeczowna, rzadziej przyimkowa”. Z przydawką rzeczowną łączy się ściśle tzw. dopełnienie, czyli apozycja, stojące również w tym samym przypadku, co określane przez nie rzeczownik, a także drugi człon tzw. zestawień bliźniaczych typu *kobieta-demon, człowiek-widmo* itp.

Wiadomo, że rzeczownikiem mogą być wyrażone, oprócz wymienionej już przydawki rzeczownej, także przydawka przyimkowa, np. *dom z cegły, droga do Czaplinców*, oraz przydawka dopełniaczowa, np. *dom ojca, powieść Żeromskiego* itp. Te ostatnie nie będą jednak wchodziły w zakres naszych badań jako tworzące inny typ składniowy z podstawą

¹ Z. Klemensiewicz, *Zarys składni polskiej*, wyd. 2. Warszawa 1957, s. 60.

² A. Krasnowolski, *Systematyczna składnia języka polskiego*, Warszawa 1897, s. 47.

związku (składnia rządu lub przynależności), a tym samym nie podlegająca fleksji wraz z określanym przez siebie rzeczownikiem.

Pewien problem mogą stanowić grupy nominalne typu *ksiądz Robak, rzeka Wisła* itp. Idzie o to, czy członem nadrzędnym jest N_{ap} czy N_{pr} . W językoznawstwie polskim zostało to rozstrzygnięte na korzyść formalnego traktowania tych połączeń: każdorazowo człon pierwszy związku jest uważany za nadrzędnik, człon drugi — za podrzędnik³.

Większość językoznawców omawiających zagadnienie tzw. przydawki rzeczownej stwierdza, iż wchodzi ona w związek zgody z określanym przez siebie rzeczownikiem, przy czym owa „zgodność” dotyczy głównie przypadku, natomiast liczba i rodzaj nie muszą być w tym związku identyczne. Zwrócił na to uwagę już Krasnowolski⁴, a także Łoś, który pisał, że „przydawka rzeczowna ze względu na swój rzeczownikowy charakter nie potrzebuje się zgadzać ze swym członem utożsamiającym w rodzaju i liczbie, np. *miasto Kraków, wieś Piekary* itp., natomiast oba takie rzeczowniki stawiają się w jednym przypadku: *do miasta Krakowa, we wsi Piekarach...*”⁵. Ale już Krasnowolski zauważa, że składnia ta może mieć pewne ograniczenia w przypadku przydawki rzeczownej, tzw. określającej (termin Krasnowolskiego). „Przydawką rzeczowną określoną — pisze autor — bywają imiona własne osobowe po imieniu pospolitym, oznaczające tytuł, stan, pokrewieństwo — albo imiona własne geograficzne, astronomiczne itp. położone po takim imieniu ogólniejszym, rodzajowym: np. *bożek Merkury; król Salomon, pan Wojciech; szewc Onufry; wuj Tomasz; ciocia Maria; miasto Warszawa; rzeka Wisła; góra Elbrus; jezioro Pejpus; planeta Mars; wąż boa* itp.”⁶ A dalej: „W rodzaju zgadza się przydawka rzeczowna tylko wtenczas z rzeczownikiem określanym, gdy nią jest rzeczownik ruchomy (tj. posiadający osobną końcówkę na rodzaj męski i na rodzaj żeński (...). Mówimy więc *król Albert, królowa Wiktoria* itd., ale: *miasto Warszawa* itp. (...) W liczbie przydawka rzeczowna nie zgadza się z rzeczownikiem określanym tylko wtenczas, kiedy jednym z rzeczowników jest imię zbiorowe, np. *panowie szlachta, jutro, rzekł, pól do piątej, przy leśnej kaplicy stawiają się bracia strzelcy, wiara obławnicy. Mick.*”⁷. Nie wspomina natomiast autor nic o nieodmienności tej przydawki.

Istotne niezgodności w zakresie związku zgody pomiędzy przydawką rzeczowną a określanym przez nią rzeczownikiem zauważa Z. Klemen-

³ Por. A. Krasnowolski, op. cit., s. 47; J. Łoś, *Składnia* (w:) T. Benni, J. Łoś, K. Nitsch, J. Rozwadowski, H. Ułaszyn, *Gramatyka języka polskiego*, Kraków 1923, s. 379 i in.

⁴ A. Krasnowolski, op. cit., s. 47—48.

⁵ J. Łoś, op. cit., s. 382.

⁶ A. Krasnowolski, jw.

⁷ Ibidem.

siewicz, który w *Podstawowych wiadomościach z gramatyki języka polskiego* określa ten związek jako składnię rzędu, twierdząc, że idzie tu wyłącznie o zgodność przypadku, bez konieczności zgody pozostałych kategorii gramatycznych (liczby i rodzaju). „Przydawka rzeczowna — pisze autor — musi być w tym samym przypadku, co rzeczownik określany, np. *sędzia Soplca, sędziego Soplicy, sędzią Soplica*.”⁸ (Na tej samej jednak stronie, ilustrując związek zgody, podaje autor jako przykład *wieś Racławice*). W *Zarysie składni* opowiedział się Klemensiewicz za traktowaniem tego typu związków jako związku zgody, stwierdził jednak, że zasada ta jest naruszana w następujących okolicznościach:

1) jeśli określnikiem jest nazwa wytworu, np. w powieści „*Lalka*”; na statku „*Batory*”;

2) jeśli określnik jest zapożyczoną nazwą własną, której obcość silnie się odczuwa, albo którą trudno poddać rodzimej fleksji, np. w *górach Himalaja; na szczycie Risztau; nad rzeką Jang-tse kiang*”.⁹ Powyższe przykłady świadczą o tym, że Z. Klemensiewicz zauważył problem nieodmienności nazw własnych występujących w funkcji przydawki rzeczownej, ale ograniczył się wyłącznie do nazw wytworów i nazw obcego pochodzenia. A jak według tego autora przedstawia się to zagadnienie w wypadku, jeśli członem drugim jest nazwa rodzima? Pisze o tym Klemensiewicz na innym miejscu cytowanej wyżej książki: „Jeśli przydawką jest rzeczownik nieżywotny, występuje w znieruchomiałej formie mianownika. Niekiedy przydawkę indywidualizującą zespała z podstawą wyrażenie: *imieniem, nazwiskiem, pod tytułem, pod nazwą, pod wezwaniem* itp., np. *Znałem lekarza nazwiskiem Zieliński*.”¹⁰

Wzmiankę o znieruchomieniu i nieodmienności członu drugiego mamy już u Łośa, u którego czytamy: „(...) i tylko z rzadka, gdy oba rzeczowniki różnią się liczbą, niektórzy używają przydawki w mianowniku stale, np. *we wsi Piekary*, co jednak nie jest ogólnie przyjęte”¹¹. Żadnych danych na temat interesującego nas problemu nie znajdziemy w *Gramatyce języka polskiego* S. Szobera, ani w *Podstawach składni polskiej* S. Jodłowskiego.

⁸ Z. Klemensiewicz, *Podstawowe wiadomości z gramatyki języka polskiego*, Kraków 1952, s. 44.

⁹ Z. Klemensiewicz, *Zarys...*, s. 123—124.

¹⁰ Ibidem, s. 60. Natomiast W. Doroszewski określa taki typ związku (*Dworzec Śródmieście*) jako związek przynależności (*O kulturę słowa II*, Warszawa 1968, s. 546). O konstrukcjach tych pisała K. Pisarkowa w art. *Zapomniane konstrukcje na imię, imieniem*, *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie* z. 47, *Prace Językoznawcze II*, Kraków 1973, s. 125—129.

¹¹ J. Łoś, op. cit., s. 382. Por. też S. Szober, *Gramatyka języka polskiego*, wyd. 3., opr. W. Doroszewski, Warszawa 1953; S. Jodłowski, *Podstawy składni polskiej*, Warszawa 1976.

Jak wynika z przytoczonych cytatów, językoznawcy już dość dawno zauważyli wahania w zakresie składni i fleksji przydawki rzeczownej, zwłaszcza wyrażonej przez *nomen proprium*, nie sprecyzowano jednak tego zagadnienia wyraźnie i jednoznacznie.

A jak przedstawia się ten problem współcześnie? Jakie formy tej przydawki stosują współcześni użytkownicy języka polskiego?

Najpełniej ujęły to Autorki *Kultury języka polskiego*. Stwierdziwszy liczne odchylenia i przesunięcia w zakresie związku zgody (przydawka rzeczowna jest jedną z jego postaci), stwierdzają one, że o przesunięciach syntaktycznych w omawianym związku decyduje „pewna tendencja ogólna, której działanie wykracza poza związki zgody. Chodzi mianowicie o wzrost „pozycyjności” składni polskiej, tj. o coraz częstsze sygnalizowanie podrzędnego charakteru jakiegoś elementu jego pozycją w zdaniu, a nie formą. Tendencja ta obejmuje określenia wyrażone rzeczownikiem, a więc tak zwane przydawki dopełniaczowe i przymikowe (...) oraz — co jest szczególnie istotne w związku z omawianym zagadnieniem — tak zwaną apozycję (np. *Kobieta-lekarz*). Norma składniowa polszczyzny wymagała do niedawna rygorystycznie jej podporządkowania rzeczownikowi określanemu w kategorii przypadku (*kobieta-aniół, z kobietą-aniółem, kobiecie-aniółowi* itp.). Dziś odchylenie od tej zasady stanowią związki typu *we wsi Olszówka, w powiecie Brzesko*. O ich ekspansji decydują różne czynniki: wpływ stylu urzędowego, wzór połączeń z obcymi, nieodmiennymi nazwami geograficznymi (np. *na jeziorze Ładoga*), przede wszystkim jednak — dążność do precyzji znaczeniowej. Formy przypadków zależnych nazw miejscowych bywają mianowicie tworzone identycznie od różnych podstaw (np. *w miasteczku Brzesku ← miasteczko Brzesk // Brzesko; w mieście Wschowie ← miasto Wschowa // Wschowo // Wschów*, wątpliwości tego rodzaju może dopiero usunąć użycie nazwy w mianowniku. Zwyczaj nieodmieniania nazw geograficznych (oczywiście tylko w połączeniu z N_{sp} — JK) stał się już dziś powszechny i z powodzeniem opierają mu się jedynie związki bardzo ustabilizowane (*na rzece Wiśle, w mieście Krakowie*). Wobec tego za normę trzeba uznać właśnie schemat, przed którym do niedawna ostrzegały wydawnictwa poprawnościowe: konstrukcję typu w *dzielnicy Powiśle, w osadzie Wólka Kaniowska* itp.”¹²

Nie ulega wątpliwości, że stwierdzenia i zalecenia normatywne Auterek podręcznika należy uznać za uzasadnione i zgodne ze stanem faktycznym współczesnego języka polskiego. Czy jednak wyczerpują one cały zakres problemu? To właśnie postaramy się zbadać i przedstawić w następujących dalszych rozważaniach.

Tendencje do nieodmienności nazwy własnej, w tym także nazwy

¹² D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego*, Warszawa 1971, s. 340.

występującej w funkcji przydawki rzeczownej, mają w polszczyźnie szerszy zasięg, a ich przyczyną tego zjawiska jest niewątpliwie więcej niż to podano powyżej. Spróbujmy zatem zanalizować je i ustalić w oparciu o przykłady zaczerpnięte głównie z bieżącej prasy. W zebranych materiałach można wyróżnić kilka grup: w oparciu o kryterium genetyczne — nazwy obce i rodzime; z kryterium tym krzyżują się dwa inne: formalne — nazwy odmienne i nieodmienne, a w ich obrębie grupy semantyczne: nazwy geograficzne, nazwy budowli, przedsiębiorstw, utworów literackich i filmów, czasopism, utworów muzycznych, marek fabrycznych itp.

ANALIZA MATERIAŁU

A. NAZWY OBCE FLEKSYJNIE NIE PRZYSWOJONE

I. Nazwy nieodmienne — tylko N_{pr}¹³

1. Nazwy geograficzne

a. Nazwy miejscowości, ulic itp.

Legendy mówią, że był to grób władcy *Stonehenge*
(Przekr 1763 — 1764, s. 7)

W pobliżu *Phnon-Penh* (Pan 6, s. 7)

W elektrowni ciepłej w *Bobowdoł* (Pan 6, s. 4)

Na ulicy *Westerplatte* (własne) (= Na ulicy bohaterów *Westerplatte*)

Na placu *Goraya* (Pan 6, s. 18)

b. Nazwy rzek, gór itp.

Nad *Ebro* (własne)

Na zachód od *Clermont-Ferrand* rozciąga się niezwykle krajobraz *Chaine des Puy* (...) (Geogr. 124)

2. Nazwy instytucji, budynków itp.

W miejscowej filii „*Louvre*” pracowała jako sprzedawczyni (Wańk., Tędy 209)

Uznała za konieczne przedłużyć swój pobyt (...), by zobaczyć na scenie *Cassino Municipal* balet Teatru Wielkiego (Pan 6, s. 23).

Niektóre przykłady zacytowane powyżej wymagają szczegółowego omówienia. Zwróćmy uwagę np. na fragmenty zawierające nazwy *Stonehenge* i *Louvre*. Występujące tu nazwy obce własne, pozbawione ja-

¹³ Objaśnienia symboli: N_{ap} — nomen appellativum, N_{pr} — nomen proprium, m — masculinum, f — femininum, n — neutrum, sg — singularis, pl — pluralis, M — mianownik, = — jest równy, ≠ — nie jest równy.

kichkolwiek wykładników fleksyjnych umożliwiających określenie ich funkcji syntaktycznej i w wypadku wyrwania ich z szerszego kontekstu sprawiają ogromne trudności przy dekodowaniu. Sytuację komplikuje fakt, iż w ciągu zdaniowym nazwy te stoją bezpośrednio po rzeczownikach (*władca, filia*), a więc na miejscu, które w składni polskiej jest przeznaczone dla określenia (przydawki) wyrażonego rzeczownikiem, a zatem dla przydawki rzeczownej, a także dopełniaczowej i przyimkowej. Możemy więc przyjąć przy dekodowaniu dwie interpretacje tych grup nominalnych: *władca imieniem Stonehenge* — przydawka rzeczowna, *władca krainy lub miasta o nazwie Stonehenge* — przydawka dopełniaczowa (możliwość przydawki przyimkowej oczywiście odpada). Podobnie: *filia instytucji o nazwie „Louvre”* — przydawka dopełniaczowa — lub *filia pod nazwą „Louvre”* — przydawka rzeczowna. (W strukturze głębokiej brzmią te konstrukcje: *Władca, który się nazywa Stonehenge* lub *Władca krainy lub miasta, które się nazywa Stonehenge; Filia instytucji, która się nazywa „Louvre”*). Dopiero szerszy kontekst pozwala stwierdzić, że w pierwszym przypadku idzie o nazwę geograficzną — miejscowość historyczną w południowej Anglii — a więc jest to połączenie, w którym N_{pr} pełni funkcję przydawki rzeczownej, w drugim natomiast przykładzie idzie o nazwę instytucji, a nie filii — mamy więc tu do czynienia z przydawką dopełniaczową. Taki sam problem stwarza nazwa *Goraya* i inne. Nie wiemy, czy jest to np. nazwa jakiegoś bohatera użyta w dopełniaczu (m.lp. np. *Goray*) — i wówczas mielibyśmy do czynienia z przydawką dopełniaczową, czy też jest to forma mianownikowa nieodmienna, użyta jako nazwa własna tylko placu — i wówczas uznalibyśmy tę nazwę za przydawkę rzeczowną. Gdyby zatem cytowane przykłady miały funkcjonować samodzielnie, w pojedynczych, wyizolowanych wypowiedzeniach, powinny by się tu pojawić jakieś dodatkowe wyznaczniki ich funkcji składniowej lub w przypadku jak np. wypowiedzenie zawierające nazwę „Louvre” — dodatkowe nomen — nazwa ogólna (por. przykłady w grupie II).

II. Nazwy nieodmienne w grupie nominalnej — $N_{ap} + N_{pr}$

1. Nazwy geograficzne

a. Nazwy miejscowości, ulic itp.

Wokół wioski *Avebury* (Przekr 1763—1764, s. 7)

Wulkan na wyspie *Nisiros* (Geogr 35)

b. Nazwy rzek, gór itp.

W dolinie rzeki *Kennet* (Przekr 1763—1764, s. 7)

Na zachód od zatoki *Papua* (Geogr 562)

Do dorzecza rzeki *Finke* (Geogr 561)

Do grzbietów tych należy Grzbiet Hawajski, ciągnący się przez ławicę *Mellish*, wyspę *Midway* na Hawaje, grzbiet *Fanning* od wyspy *Marcus* przez *Wake*, *Johnston* i *wyspy*

Line (...), grzbiety wysp Marianów, Karolinów, Marshalla, Gilberta, *Ellice*, czyli Lagunowych, *Samoa*, *Tokelau*, Cooka, *Tubuai*, Towarzystwa, *Tuamotu*, czyli Niskich, wreszcie Markiz (Geogr 573).

2. Nazwy instytucji, budynków itp.

Pierwsze miejsce w konkursie zdobyła restauracja krakowskiego hotelu „*Orbis — Holiday*” (DzP 9, s. 6)

W *Domu Towarowym „Centrum”* (Pan 6, s. 18)

3. Nazwy utworów literackich, filmów itp.

Tak było z (...) bohaterami pierwszego francuskiego filmu-*-disco „New Generation”* (Pa 6, s. 22)

Jeśli przyjąć określenie *tygodnika „Spiegel”* (Persp. 20, s. 7)

Tak było również z artystami *nurtu Country* (...), z grupą *Oak Ridge Boys* (Pan 6, s. 22).

Nazwy własne występujące w tej grupie na ogół nie stwarzają większych trudności przy dekodowaniu. W tym wypadku nieodmienność członu drugiego nie przeszkadza w odbiorze treści, gdyż cały „ciężar” zarówno informacji syntaktycznej, jak również semantycznej (określenie gatunku) spoczywa na pierwszym członie grupy nominalnej, a więc na nazwie pospolitej. Odczytujemy więc podane informacje bez komplikacji, stwierdzając, że *Avebury* to wioska, *Kennet* — rzeka itd. Poznajemy również bez trudu, jaką funkcję syntaktyczną spełnia w tych połączeniach N_{pr} dzięki wykładnikom fleksyjnym poprzedzającego je N_{sp} . Jest to funkcja przydawki rzeczownej.

III. N a z w y o d m i e n n e — Tylko N_{pr}

1. Nazwy geograficzne

a. Nazwy miejscowości, ulic itp.

Zadomowił się w *Hollywoodzie* (Pan 6, s. 17)

Wyjechał do *Hollywoodu* (Pan, jw)

Gdzieś w Ontario i *Quebecu* (Persp 20, s. 21)

Sprowadzone specjalnie z *Rappelswillu* (Kos. Na tropach, s. 349)

Powrócił z *New Yorku* (ale: z *Chicago*) (własne).

b. Nazwy rzek, gór itp.

Dopłynął środkowego *Trentu* (ale: Nad rzeką *Trent*) (Geogr Łączy Dunaj z *Renem* (Geogr s. 52) s. 96)

Znalazło ono połączenie (...) ze *Skagerrakiem* (...) w regionie jezior *Ładogi* i *Onegi* z Morzem Białym (Geogr s. 63).

2. Nazwy instytucji, budynków itp.

Umowy między *Hansą* a naszym *Tonpressem* (Pan 6, s. 22)

Analiza przykładów zamieszczonych w tej grupie pozwala sądzić, że odmianie w tym typie mogą podlegać i podlegają wyłącznie nazwy obce całkowicie przyswojone, znane, np. *Padwa, Ren, Loara, Ładoga* itp. oraz zakończone na spółgłoskę lub samogłoskę pozwalającą włączyć je do odpowiedniego paradygmatu polskiego (na spółgłoskę — deklinacja męska, na samogłoskę *-a* — deklinacja żeńska).

IV. Nazwy odmienne w grupie nominalnej — $N_{ap} + N_{pr}$

W ekscerpowanych materiałach nie znaleziono przykładów, gdzie by człon drugi, będący nazwą własną obcą (o obcej postaci graficznej), podlegał fleksji, np. w *mieście Hollywoodzie, w prowincji Quebecu* itp.

B. NAZWY RODZIME I OBCE FLEKSYJNIE PRYSWOJONE

Jest to grupa, która nas najbardziej interesuje i która jest najbardziej charakterystyczna dla badanego przez nas problemu. Nazwy obce po przeniesieniu na teren języka polskiego mogą nie podlegać fleksji, co może być uznane za zjawisko prawidłowe, natomiast nieodmienność nazw rodzimych odbiega od ustalonej normy, stoi w sprzeczności z systemem składniowym polszczyzny i dlatego zaistniałe przykłady dostarczają danych o zmianach fleksyjno-syntaktycznych zachodzących we współczesnym języku polskim.

I. Nazwy nieodmienne — tylko N_{pr}

Takich przykładów nie znajdziemy w polskich tekstach, ponieważ każda nazwa własna wyrażona rzeczownikiem, a występująca w połączeniu syntaktycznym z innymi wyrazami, podlega zawsze fleksji, np. Pojechaliśmy do *Warszawy*; Widzieliśmy wezbrane fale *Wisty, Odry, Bugu*; Na *Giewoncie* utrzymuje się mgła; Bohaterowie „*Nocy i dni*” itp. Flexjsji ulegają w takim wypadku również nazwy obce przyswojone, np. w *Parryżu, na Ładodze* itp., o czym mówiliśmy w p. A. III. Nieodmienne pozostają, a raczej nie zmieniają swojej postaci tylko nazwy będące połączeniami kilkuwyrazowymi, skupieniami lub zdaniami, np. Mowa tu o „*Jestem niewinny*”, „*Tylko raz żyjemy*”, „*Ten, którego kochałam*” (Pan 6, s. 17).

II. Nazwy nieodmienne w grupie nominalnej — $N_{ap} + N_{pr}$

Tę grupę potraktujemy bardzo szczegółowo, gdyż właśnie ona pozwoli na wysnucie szczegółowych wniosków odnośnie do problemu zapowiedzianego na początku niniejszego artykułu. Przykładów tego typu można mnożyć, ograniczymy się więc z konieczności tylko do nielicznych, przy czym zaprezentowane tu wzory nie wyczerpują wszystkich możliwości.

1. Nazwy geograficzne

a. Nazwy miejscowości

$N_{ap} m sg \neq M + N_{pr} m sg = M^{13a}$

Na terenie *dworca Kraków—Płaszów* (DzP 9, s. 4)

$N_{ap} m sg \neq M + N_{pr} f sg = M$

Na *dworcu Warszawa Wschodnia* (własne)

$N_{ap} m sg \neq M + N_{pr} n sg = M$

Na *dworcu Wejherowo, Zakopane* itp. (własne)

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} f sg = M$

W *gminie Gać* woda zalała ponad 50 gospodarstw (Pan 6, s. 3)

O *wsi Mogiła* pamiętają dziś tylko starsi (Persp 20, s. 18)

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} m sg = M$

W sprawie utrzymania czystości na terenie *gminy Gdów* (DzP 9, s. 2)

Na terenie dawnej *dzielnicy Kleparz* (Jw., s. 4).

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} n sg = M$

Jeden z pociągów utknął w zaspie blisko *wsi Gnieździewo*

(Przekr 1763—1764, s. 5)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} n sg = M$

W *mieście Busko, Zakopane* (własne)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} m sg = M$

W *mieście Hel* sylwester również się nie udał (Przekr 1763—1764, s. 5)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} f sg = M$

W *mieście Limanowa, Częstochowa (Częstochowie)* (własne)

$N_{ap} m sg \neq M + N_{pr} pl = M$

W *majątku Mogilany* (własne)

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} pl. = M$

Rolnicy *wsi Babice* przekazali... (DzP 6, s. 7)

We *wsi Białoboki* (Pan 6 s. 3)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} pl = M$

W *mieście Niepołomice, Dobczyce* itp. (własne).

b. Nazwy rzek, gór itp.

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} m sg = M$

Na *górze Giewont, Luboń, Śnieżnik* itp. (własne)

$N_{ap} f sg \neq M + N_{pr} f sg = M$

Zator lodowy na *rzeczce Zagorska Struga* (Przekr 1763—1764, s. 5)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} n sg = M$

Na *jeziorze Drawsko, Kisajno* itp. (własne)

$N_{ap} n sg \neq M + N_{pr} m sg = M$

Na *jeziorze Dadaj* (własne)

^{13a} Zob. ods. 13 na s. 67.

- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$
 Na jeziorze Narocz, Dąbrówka itp. (własne)
- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$
 Na jeziorze Śniardwy, Wigry itp. (własne)
2. Nazwy instytucji, organizacji itp.
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$
 Imprezę uświetnił występ kabaretu „Drops” (EKr 4, s. 7)
 Przed zjazdem szybem „Rejtan” (Pan 6, s. 2)
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$
 Zakłady fryzjerskie Oddziału „Fala” i Zakłady kosmetyczne Oddziału „Vita” (...) czynne będą... (DzP 9, s. 7)
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ n sg} = M$
 W teatrze „Wybrzeże” (własne)
- $N_{ap} \text{ f sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$
 W kopalni „Siersza”, „Bogdanka” itp. (własne)
- $N_{ap} \text{ f sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$
 Pierwsze terminowanie odbył w wałbrzyskiej kopalni „Mieszko”
 (Pan 6, s. 8)
 Tak więc do restauracji „Wierzynek” dołączył dziś „Holiday”
 (DzP 9, s. 7)
- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ n sg} = M$
 W kinie „Morskie Oko” (własne)
- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$
 W kinie „Kijów” raj dla dzieci (EKr 4, s. 7)
 Komunikat radia Teheran (DzP 17, s. 2)
- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$
 Idziemy do kina „Melodia” (własne)
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$
 W zespole „Hyryni”, „Wawele” itp. (własne)
- $N_{ap} \text{ f sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$
 Kto zwiedzał Hutę Katowice (Persp 20, s. 17)
 W Domu Górnika nr 4 kopalni „Makoszowy” w Zabrze (Pan 6, s. 2)
 Zdjęcie z Domu Kultury kopalni „Siemianowice” w Michałowicach (Pan 6, s. 20)
- $N_{ap} \text{ n sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$
 Komunikat radia Helsinki, Saloniki itp. (własne)
3. Nazwy utworów literackich, filmów itp.
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$
 W filmie „Pościg” (własne)
- $N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$
 Kierownictwo produkcji filmu „Plomba” (DzP 9, s. 9)
 W trakcie realizacji programu „Wisła” (Persp 2, s. 15)

$N_{ap} \text{ f sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$

Drugą część opery (...) *Eugeniusz Oniegin* (Persp 20, s. 33)

$N_{ap} \text{ pl} \neq M + N_{pr} \text{ f, m sg} = M$

Redakcja tygodników „*Nowa Wieś*”, „*Plon*”, „*Tydzień*” (Persp 20, s. 32)

$N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$

Drugi odcinek szwedzkiego dramatu obyczajowego „*Raskenowie*” (Persp.)

$N_{ap} \text{ f sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$

Wysłuchałam drugiego odcinka powieści Orzeszkowej „*Dziurdziowie*” (własne)

4. Nazwy urządzeń technicznych, wytworów itp.

$N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$

Dowódca statku handlowego „*Garwolin*” (Przekr 1763—1764, s. 5)

$N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ f sg} = M$

Wyruszył na pomoc holenderskiemu statkowi „*Anna Broere*” (Jw.)

$N_{ap} \text{ pl} \neq M + N_{pr} \text{ m sg} = M$

Brak dziś w sprzedaży papierosów „*giewont*”, „*sport*” itp. (//*papierosów „giewontów”, papierosów „sportów”*) (własne)

$N_{ap} \text{ m sg} \neq M + N_{pr} \text{ pl} = M$

Wracamy ekspresem „*Tatry*” (własne)

III. N a z w y o d m i e n n e — tylko N_{pr}

Przedstawienie przykładów tego typu jest rzeczą nader prostą, ponieważ, jak już wcześniej zaznaczono, we współczesnej polszczyźnie każdy rzeczownik rodzimy, a więc również imię własne występujące w grupie nominalnej w związku zgody (w wypowiedzeniu jest to przydawka rzeczowna) przyjmuje końcówki zgodnie z paradygmatem i swoją funkcją syntaktyczną. Oto kilka przykładów:

1. Nazwy geograficzne (bez rozbijania na typy)

a. Nazwy miast, wsi itp.

(Jalu Kurek) ukrywał się w okolicach na południe od *Lwowa* i w samym *Lwowie* (Przekr 1763—1764, s. 3)

Związany z *Krakowem* (Jw.)

b. Nazwy rzek, gór itp.

Tak np. odprowadzone do *Neru* i *Bzury* ścieki wpływają niekorzystnie... (Persp 20, s. 7)

Mieszkamy nad *Rabą*, *Sołą* itp. (własne)

2. Nazwy utworów literackich, filmów itp.

Ambitnej Gazecie (Południowej — JK) serdeczne życzenia

(Przekr 1767, s. 3)

W „Księżde Tatr” (Jw., s. 3)

Czytelnicy „Wieczoru” (Pan 6, s. 2)

Obecnie w Bułgarii wystawia się „Sprawę Dantona”, „Kartotekę” i „Apetyt na czereśnię” (Pan 6, s. 2)

Ponoć ostatnimi filmami Fritza Langa z okresu niemieckiego, a więc „Testamentem” (...), był zachwycony ... (Pan 6, s. 17)

Taki portret reżysera utrwalił w „Pogardzie” Jean Luc Godard (Pan 6, s. 17)

3. Nazwy instytucji, organizacji itp.

Na robotniczym „Teodorze” (Pan 6, s. 2)

Przez całe życie wydobywał węgiel na „Pstrowskim” i na „Szczygłowicach” (Pan 6, s. 9)

Piasecki od 30 lat jest górnikiem w bytomskim „Dymitrowie” (Pan 6, s. 8)

Jutro w „Kijowie” będą wyświetlać „Wodzireja” (własne).

IV. Nazwy odmienne w grupie nominalnej — $N_{ap} + N_{pr}$

N_{ap} f sg $\neq$ M + N_{pr} f sg $\neq$ M

Na zachód od rzeki Łaby (nazwa spolszczona) (Geogr s. 118)

Na rzece Sunie (Jw., s. 76) (ale: odwadniane jest rzeką Swir — tamże)

N_{ap} f sg $\neq$ M + N_{pr} m sg $\neq$ M

Źródła tej rzeki są położone na obszarze wsi Witowa (pr. magist.)

Dochodzą do granic wsi Odrowąża (Tamże)

N_{ap} f sg $\neq$ M + N_{pr} n sg $\neq$ M

Dochodzą do granic wsi (...) Załucznego (Tamże)

N_{ap} n sg $\neq$ M + N_{pr} f sg $\neq$ M

Widać na wzniesieniu miasteczko Lipnicę Murowaną (Brodz., s. 48)

Do jeziora Ładoga (Geogr., s. 76) (nazwa spolszczona).

Podane powyżej przykłady są właściwie odosobnione. Trzy z nich pochodzą z pracy magisterskiej studentki zaocznej z Czarnego Dunajca, prawdopodobnie zresztą zostały powtórzone za jakimś starszym źródłem, przykład natomiast z Brodzińskiego jest stary, dziewiętnastowieczny. Natomiast przykłady z *Geografii fizycznej świata* są współczesne, gdyż podręcznik został wydany w roku 1969. Tam też tego typu przykładów występuje stosunkowo dużo. Jest to bowiem książka naukowa, w której konieczna jest precyzja. Stąd bardzo częste połączenia $N_{ap} + N_{pr}$, przy czym to drugie może mieć postać nieodmienną lub, dość często, odmienną.

Na podstawie tych rozważań możemy wysnuć wniosek, że ten typ grupy nominalnej, z odmiennym nomen proprium, jest we współczesnej polszczyźnie niezwykle rzadki. Zachowuje się najczęściej (a może jedy-

nie? — brak pełnej dokumentacji) w nazwach geograficznych i to bardziej znanych (niekonsekwentnie zresztą), np. w *mieście Krakowie*, w *mieście Warszawie*, na *rzece Wiśle*, na *rzece Warcie* (o czym wspomina *Kultura języka polskiego*), ale już na *rzece San*, na *rzece Bug*. Odmienna forma pojawia się w nazwach gór występujących w liczbie mnogiej, np. w *górach Karpatach*, w *górach Tatrach*, *Himalajach* (N. pl. = *Himalaje*), w *górach Sudetach*, *Gorganach* itp. (Raziej forma w *górach Karpaty*, *Sudety* itp. — może ze względu na synkretyzm fleksyjny, tzn. identyczność końcówki -y z G. sg. fem.). Podobnie na *wyspach Balearach*, na *wyspach Hawajach* itd. (przyswojone).

WNIOSKI

Przedstawiony materiał pozwala stwierdzić, że we współczesnej polszczyźnie nastąpiło wyraźne „rozchwianie” związku zgody w grupie nominalnej z drugim członem wyrażonym przez nomen proprium. Odnosi się to do grupy nominalnej, w której człon nadrzędny, nomen appellativum, ma charakter nazwy ogólnej. Zjawisko to obserwujemy w takich grupach semantycznych, jak nazwy geograficzne (nazwy wsi, miast, gór, jezior, rzek itp.), np. *wieś Kasina Wielka*, *miasteczko Mszana Dolna*, *miasto Nowy Sącz*, *góra Lubogoszcz*, *szczyt Giewont*; *jezioro Śniardwy*, *Narocz*; *rzeka Wisłoka*, *rzeka San*; nazwy utworów literackich, filmów itp., np. *powieść „Lalka”*, *dramat „Kordian”*, *opera „Raj utracony”*, *film „Pogarda”*; nazwy instytucji, budynków, organizacji itp., np. *Hotel „Warszawa”*, *kopalnia „Generał Zawadzki”*, *huta „Kościuszko”*, *wydawnictwo „Czytelnik”*, *willa „Wanda”*, *„Atma”*, *organizacja „Szare Szeregi”* itp.; nazwy urządzeń, wytworów itp., np. *maszyna (do szycia) „Łucznik”*, *samochód „mercedes”*, *papierosy „sport”*, *płyn (do mycia) „ludwik”* itp. Afleksyjność członu drugiego w tym typie związku rozszerza się również na apozycję i zestawienia bliźniacze np. *statek widmo*, na *statku widmo* itd.¹⁴ Przedstawiony materiał pozwala również stwierdzić, iż N_{pr} występujące w grupie nominalnej jest w zasadzie nieodmiennie, natomiast występujące samodzielnie w wypowiedzeniu, bez nomen appellativum, jest zawsze odmiennie. Nie dotyczy to nazw obcego pochodzenia, które nie muszą podlegać tej regule, tzn. w każdym z tych dwu przypadków mogą być nieodmiennie, np. *nad rzeką Ebro* i *nad Ebro*, *w mieście Chicago* i *w Chicago* itp.

Przejdźmy obecnie do przyczyn owej nieodmienności członu drugiego w grupie nominalnej typu $N_{ap} + N_{pr}$ (N_{pr} = substantivum). Przyczyn owych jest kilka, a niektóre z nich zostały już wcześniej zauważone, o czym wspominaliśmy we wstępie. Zabranym i przeanalizowanym tu materiałem pozwala te wnioski poszerzyć.

¹⁴ D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura...*, s. 340.

1. Przyczyna pierwsza leży w oddziaływaniu na fleksję systemu składniowego. Rozumiemy przez to fakt, iż omawiane tu N_{pr} pełni w wypowiedzeniu funkcję przydawki rzeczownej, która jest jedną z trzech odmian przydawki wyrażanej rzeczownikiem (obok dopełniaczowej i przyimkowej). Te dwie ostatnie są nieodmienne, a mimo to spełniają bez zakłóceń swoją funkcję syntaktyczną — określają poprzedzające je nomen. Można przyjąć, że pod ich wpływem również przydawka rzeczowna, czyli wyrażana przez mianownik, staje się nieodmienna.

2. Przyczyna pierwsza może działać, powodując skostnienie nomen proprium w postaci mianownikowej, dzięki temu, że jest dodatkowo wspierana przez fakt apozycyjności tej przydawki (podobnie jest z przydawką dopełniaczową i przyimkową). Stoi ona mianowicie zawsze na planie drugim w związku, a więc ta druga pozycja w grupie nominalnej jest jak gdyby „zarezerwowana” dla przydawki wyrażonej rzeczownikiem, bez względu na jej postać fleksyjną¹⁵.

3. Niemniej istotnym czynnikiem będzie tu fakt, że nieodmienność członu drugiego, wyrażonego przez N_{pr} , występuje w grupie nominalnej z pierwszym członem w postaci N_{ap} , które jest odmienne, podlega fleksji. Jeśli zaś N_{pr} występuje w wypowiedzeniu samo, (bez N_{ap} , podlega odmianie (z wyjątkiem nazw obcych). A zatem funkcję składniową tej grupy wyznacza wystarczająco N_{ap} .

4. Następną przyczynę nieodmienności N_{pr} w grupie nominalnej można ustalić, łącząc to zagadnienie z problematyką odmienności nazw własnych w ogóle, a nazwisk w szczególności. Jak wiadomo, we współczesnej polszczyźnie (o czym wiele pisano) obserwuje się tendencję do nieodmienności nazwiska (z wyj. nazwisk na *-ski, cki*), a szczególnie nazwisk kobiet, nazwisk męskich na *-o* i in. Powszechne są połączenia typu *doktor Zych, od doktor Zych, pani Malec, od pani Malec, otrzymałam to od Siwek, od pana Sitko* itp. We wszystkich tych przykładach N_{pr} jest nieodmienne, nawet wówczas, gdy stoi bez N_{ap} . Ten typ nazw mógł więc działać na inne nazwy własne¹⁶.

5) Niektóre z tych połączeń nominalnych funkcjonują na zasadzie elipsy, przy czym przed powstaniem tej nowej figury stylistyczno-składniowej N_{pr} występowało właśnie w postaci mianownikowej, a więc *powieść „Lalka”* ← *powieść pod tytułem „Lalka”, papierosy „sport”* ← *papierosy pod nazwą „sport”, willa „Krywań”* ← *willa pod nazwą „Krywań”, rzeka San* ← *rzeka nazywająca się (pod nazwą) San* itp. (zob. też s. 68).

6. Za jedną z przyczyn można również uznać, za Autorkami *Kultury języka polskiego*, dążność do jednoznaczności form, unikanie form poli-

¹⁵ Por. jw., s. 339.

¹⁶ Por. też sformułowania zawarte w *Poradniku gramatycznym* H. Gaertnera i Passendorfera, wyd. 2, Wrocław — Warszawa 1950, s. 135—136, choć uwagi tu zawarte mają dość ograniczony zakres.

semicznych, a więc form typu w *Brzozowie* ← *Brzozów* // *Brzozowa* // *Brzozowo*. Nie należy jednak przeceniać tego kryterium, ponieważ obowiązuje ono tylko wówczas, gdy N_{pr} występuje w grupie nominalnej, tzn. jest poprzedzone przez N_{ap} . Powiemy więc: *Urodziłem się w miejscowości Brzozów // Brzozowa // Brzozowo*, ale tylko: *Urodziłem się w Brzozowie* ← *Brzozów*, *Brzozowo*, *Brzozowa* (w tym ostatnim przypadku raczej, choć niekoniecznie, użyje się końcówki *-ej*). Podobnie: *Zamieszkałem w miejscowości Wschów // Wschowa*, ale: *Zamieszkałem we Wschowie* (ewentualnie *we Wschowej* — na rodz. żeński) itp.

7. Jedną z przyczyn jest także niewątpliwie ekonomiczność wypowiedzi: jeśli przydawka ma pozycję stałą i zawsze występuje w mianowniku, co odróżnia ją od przydawki dopełniaczowej i przyimkowej, jest to wystarczający wykładnik funkcji tego składnika w wypowiedzeniu i dodatkowe cechy nie są już konieczne.

8. Wydaje się, że pewien wpływ na nieodmienność, a ściślej na utrwalenie się postaci mianownikowej tego składnika może mieć biernik, który w wypadku nazw rodzaju męskiego, nijakiego i liczby mnogiej jest równy mianownikowi, np. *Odwiedziłem Brzozów, Lubomierz, Wejherowo, Busko, Niepołomice, Piekary* itd. Podobnie: *Odwiedziłem miasto Brzozów, wieś Lubomierz, miejscowość Wejherowo, Niepołomice* itd. Tak samo: *Przeczytałem „Potop”, Obejrzałem „Krzyk” Antonioniego i Przeczytałem powieść „Potop”, Obejrzałem film „Krzyk” Antonioniego*. Tylko biernik rodzaju żeńskiego różni się końcówkami od mianownika. Mówimy więc: *Odwiedziłem Łostówkę, Porębę Wielką* (mianownik *Łostówka, Poręba Wielka*). Toteż te formy mają jeszcze tendencję do odmienności w bierniku: *Odwiedziłem wieś Kasinę Wielką, wieś Łostówkę, miasto Brzozową, wieś Obidową* itp.

9. Przyczyną typu zewnętrznego może być również wpływ nazw obcych, które występując w tej samej funkcji co nazwy rodzime (podrzednik w grupie nominalnej) w zasadzie nie odmieniają się, a mimo to ich funkcja jest przejrzysta.

10. Pewien wpływ na nieodmienność N_{pr} mogą mieć nazwy występujące w postaci kilkuwyrazowej, w postaci zdań, wyrażeń przyimkowych, skupień itp.; np. *Przeczytałam „Na tropach Smętka” Wańkowicza* i tak samo: *Przeczytałam powieść „Na tropach Smętka” Wańkowicza*; *Dawno nie pokazywano w kinie „Przeminęło z wiatrem”* i *Dawno nie pokazywano w kinie filmu „Przeminęło z wiatrem”*; *To jest przecież aktorstwo z „Na dnie” Gorkiego* (Persp 20, s. 8) i *To jest przecież aktorstwo ze sztuki „Na dnie” Gorkiego* itp.

11. Z przyczyn pozasystemowych należy wymienić wpływ stylu urzędowego, tj. zwyczaj używania w dokumentach i formularzach mianownikowych form wszelkich nazw, niezależnie od kontekstu (także w wypad-

ku nazw żywotnych), np. *Wzywa się ob. ... Nowak Jan, urodzony w... Piekary, województwo... Kraków itd.*

Tu należy jeszcze przypomnieć, że analizowane fakty dotyczą jedynie nazw będących określeniami rzeczowników nieżywotnych. Nomen proprium, określnik do rzeczownika żywotnego, przeważnie się wraz z tym rzeczownikiem odmienia, np. *mój brat Wojciech, mojego brata Wojciecha; królowa Elżbieta, królowej Elżbiety* itp. (mówił o tym Z. Klemensiewicz — por. s. 65). Wyjątek stanowią określenia tego typu połączone wyrażeniem *nazwiskiem, imieniem*, jak np. cytowany przez Klemensiewicza przykład: *Znałem lekarza nazwiskiem Zieliński, otrzymałem to od lekarza nazwiskiem Zieliński, a także kobieta — widmo, kobiety — widmo* itp.

Spróbujmy się przyjrzeć omawianemu zagadnieniu jeszcze z innego punktu widzenia: nazwa własna jest nieodmienna tylko wówczas (bierzemy pod uwagę wyłącznie nazwy rodzime i obce przyswojone fleksyjnie), gdy stoi w grupie nominalnej, której człon pierwszy jest nazwą ogólną, podlegającą fleksji, a więc przejmującą na siebie cały zespół funkcji składniowych. Jeśli N_{pr} stoi w wypowiedzeniu bez N_{ap} musi przyjmować, zgodnie z zasadami polskiego systemu językowego, wykładniki fleksyjne, o czym mówiliśmy już wielokrotnie. Wynika z tego, że w wypadku grupy nominalnej $N_{ap} + N_{pr}$ wystarczająca dla pełnego odbioru i zrozumienia tekstu jest odmiennność członu pierwszego grupy. Można zatem na tej podstawie uznać, że zarówno z punktu widzenia nadawcy jak i odbiorcy końcówki fleksyjne składnika drugiego mają charakter redundantny i mogą być pominięte. Dla nadawcy łączy się z tym dodatkowe ułatwienie, ponieważ „odciąża” go od skupiania uwagi na fleksji dwu często różnych paradygmatycznie imion. Forma mianownikowa — nieodmienna — jest również pewnym ułatwieniem dla odbiorcy, gdyż zwalnia go od dodatkowych operacji identyfikacyjnych w wypadku nazw lub form polisemicznych. Ułatwienie polega na tym że wyznaczniki funkcji składniowej posiada człon będący nazwą ogólną (nazwą zbioru), natomiast człon wyróżniający (nazwa składnika zbioru) tych wykładników nie posiada — jako podporządkowany składnikowi nadrzędnemu.

Przeprowadzona analiza szczegółowa materiału współczesnego, choć z pewnością nie wyczerpująca wszystkich możliwości, pozwala stwierdzić, że zjawisko skostnienia w postaci mianownikowej nazw w grupie nominalnej typu $N_{ap} + N_{pr}$ objęło we współczesnej polszczyźnie wszystkie rodzaje nazw własnych, będących określeniami do rzeczowników nieżywotnych, a nawet niektóre rodzaje nazw własnych, będących określeniami do rzeczowników żywotnych. Ten ostatni typ nie wchodził jednak w zakres naszych rozważań.

ROZWIĄZANIE SKRÓTÓW

- Brodz — K. Brodziński, *Ze wspomnień mojej młodości (w:) Chrestomatia słowiańska*, t. II, Kraków 1950.
- DzP — Dziennik Polski, dziennik, Kraków, nr 9 z dnia 14.I.1979 i nr 17 z dnia 17.I.1979.
- EKr — Echo Krakowa, dziennik, Kraków, nr 4 z dnia 19 — 21.I.1979.
- Geogr — Z. Czeppe, J. Flis, R. Mochnacki, *Geografia fizyczna świata*, Warszawa 1969.
- Kos, Na tropach — M. Kosman, *Na tropach bohaterów Trylogii*, wyd. 3, Warszawa 1975.
- Pan — Panorama, tygodnik ilustrowany, Katowice, nr 6 z dnia 11.II.1979.
- Persp — Perspektywy, Ilustrowany tygodnik polityczno-informacyjny, Warszawa, nr 2 z dnia 12.I.1979 i nr 20 z dnia 15.V.1979.
- Przekr — Przekrój, tygodnik, Kraków, nr 1763—1764 z dnia 21—29.I.1979 nr 1767 z dnia 12—18.II.1979.
- Wańk. Tędy — M. Wańkiewicz, *Tędy i owędy*, Warszawa 1979.